

Sygn. akt III Ca 1150/17, III Ca 1151/17, III Ca 1152/17

POSTANOWIENIE

Dnia 26 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Lucyna Morys - Magiera

Sędziowie: SO Teresa Kołeczko - Waclawik (spr.)

SR (del.) Maryla Majewska - Lewandowska

Protokolant Monika Piasecka

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2017 r. na rozprawie sprawy

z wniosku Gminy R.

z udziałem K. M., G. T., J. K. i M. R.

o stwierdzenie nabycia spadku po T. T. (T.)

na skutek apelacji uczestniczek postępowania K. M., J. K. i M. R.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 8 grudnia 2016 r., sygn. akt I Ns 212/16

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Rybniku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSR (del.) Maryla Majewska – Lewandowska SSO Lucyna Morys – Magiera SSO Teresa Kołeczko - Waclawik

Sygn. akt III Ca 1150/17, III Ca 1151/17, III Ca 1152/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z 8 grudnia 2016r. Sąd Rejonowy w Rybniku stwierdził, że spadek po T. T., synu T. i J., zmarłym w dniu 26 lutego 2014 roku w L., ostatnio zamieszkałym w R. na mocy ustawy nabyły jego siostry: K. M., córka T. i J., G. T., córka T. i J., J. K., córka T. i J. oraz M. R., córka T. i J., po 1/4 części.

W apelacji uczestniczki postępowania J. K., K. M. i M. R. wnosiły o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, przyjęcie wniosku i zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym T. T., przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym bracie, dopuszczenie dowodu z przesłuchania uczestniczek na okoliczność podjętych przez nie działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku.

W uzasadnieniu apelacji uczestniczki podniosły, że nie utrzymywały ze zmarłym bratem kontaktów, wiedziały, że jest bezrobotny, nie były świadome jego sytuacji majątkowej, a według ich wiedzy, nie posiadał żadnych zobowiązań z tytułu pożyczek czy kredytów ponieważ był osobą niepracującą, toteż nie posiadał zdolności kredytowej. O zadłużeniu z

tytułu zajmowania lokalu socjalnego dowiedziały się dopiero wraz z wezwaniem sądu z 24 sierpnia 2016r. do stawienia się na rozprawę. Wskazały, że nie wiedziały, że wchodzi w krąg spadkobierców, nie miały świadomości, że mogą złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, powołały się na błąd istotny co do przedmiotu spadku i wskazując regulację art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c. wniosły o przyjęcie złożonych w terminie wynikającym z powołanej regulacji wniosków i oświadczeń.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacje uczestniczek musiały odnieść skutek, a to z uwagi na zmianę okoliczności faktycznych po wydaniu zaskarżonego orzeczenia. Brak uzasadnienia orzeczenia nie stanowił przy tym przeszkody dla przeprowadzenia merytorycznej kontroli rozstrzygnięcia.

Zakres kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku i treść postanowienia kończącego to postępowanie wynika przede wszystkim z art. 670 i 677 k.p.c., które stanowią, że sąd spadku wyjaśnia z urzędu, kto i z jakiego tytułu jest spadkobiercą, a w orzeczeniu wymienia poza spadkodawcą wszystkich spadkobierców oraz ich udziały w spadku. Istotna, ale tylko w określonym przedziale czasowym jest także kwestia czy zostały złożone oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, bowiem zgodnie z art. 1026 k.c., stwierdzenie nabycia spadku nie może nastąpić przed upływem sześciu miesięcy od otwarcia spadku - do czasu złożenia tych oświadczeń lub upływu terminu do ich złożenia.

W dacie orzekania przez sąd pierwszej instancji niesporne między uczestnikami postępowania były kwestie tytułu powołania do spadku oraz kręgu spadkobierców ustawowych. Z protokołów rozprawy z 25 sierpnia 2016r. i 8 grudnia 2016r. jednoznacznie wynika, że skarżące nie składały oświadczeń o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku po bracie, a treść odpisów skróconych aktów stanu cywilnego oraz treść zapewnienia spadkowego, dawały Sądowi Rejonowemu podstawę do ustalenia kręgu spadkobierców po zmarłym T. T..

Dopiero w apelacji sporządzonej 28 grudnia 2016r. uczestniczki postępowania złożyły wniosek o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku i przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Należy wskazać, że konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 1019 § 1 k.c.) została rozciągnięta na sytuacje, w których pod wpływem błędu spadkobierca nie złożył żadnego oświadczenia w terminie (art. 1019 § 2 k.c.), a więc takie, w których w istocie spadkobierca uchyła się nie od skutków prawnych swego oświadczenia, lecz od skutków biernego zachowania się (niezłożenia oświadczenia). W tych wypadkach skuteczne uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia w terminie powoduje wyłączenie działania fikcji przyjęcia spadku (por. postanowienie SN z dnia 30 czerwca 2005 r. IV CK 799/2004 OSNC 2006/5 poz. 94), może zatem prowadzić do jego odrzucenia, a w konsekwencji do wyłączenia osoby odrzucającej spadek z kręgu spadkobierców wskazanych w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. W przypadku niezłożenia przez spadkobiercę oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu z art. 1015 § 1 k.c. wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 3 k.c.), a postanowienie w tym przedmiocie może zapaść w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Aby oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wywołało skutki prawne z art. 1020 k.c., oświadczenia muszą być złożone w terminie ustawowym sześciu miesięcy od dnia w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania; dla spadkobiercy ustawowego będzie to z reguły data dowiedzenia się o śmierci spadkodawcy (art. 1015 § 1 k.c.).

Postępowanie w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia zostało uregulowane w art. 690 § 1 i 2 k.p.c. Specyfikę tego postępowania reguluje art. 690 § 2 k.p.c., stanowiąc, że skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia spadkowego (niedochowanie terminu), tj. zatwierdzone prawomocnym postanowieniem sądu, powoduje zmianę kręgu osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone i stanowi samodzielną

przesłankę dokonania z urzędu zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, niezależnie od przesłanek określonych w art. 679 § 1 k.p.c.

Ponieważ zgodnie z art. 628 k.p.c., do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania sądów, wyłącznie właściwy jest sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy (sąd spadku), ani kwestia dochowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego, ani jego skuteczność prawna, jak również złożony wniosek o uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, nie mogły być przedmiotem oceny sądu drugiej instancji, który nie jest sądem spadku.

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 108 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy przede wszystkim zbada skuteczność prawną oświadczenia skarżących o odrzuceniu spadku. W razie stwierdzenia, że zostało ono złożone po upływie terminu ustawowego z art. 1015 § 1 k.c. rozpozna w trybie art. 690 § 1 k.p.c. wniosek o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego w kontekście zaistnienia przesłanek z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 i art. 88 § 2 k.c. Istnienie ww. przesłanek ustawowych skutkować będzie wydaniem przez sąd spadku postanowienia zatwierdzającego, a ich brak - odmową zatwierdzenia (art. 1019 § 2 k.c.). Prawomocne postanowienie o zatwierdzeniu - jak wskazano wyżej będzie stanowiło podstawę do zmiany kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym T. T., a prawomocne postanowienie o odmowie zatwierdzenia nie doprowadzi do takiej zmiany.

SSR (del.) Maryla Majewska – Lewandowska SSO Lucyna Morys – Magiera SSO Teresa Kołeczko - Waclawik